

Muhtasari wa yaliyoangaziwa

pamoja na mapendekezo

Ripoti Maalum 16 ■ Oktoba 2012

Upatikanaji wa Silaha Ndogo Ndogo na Hisia za Usalama nchini Kenya: Ukadiriaji

Manasseh Wepundi, Eliud Nthiga, Eliud Kabuu, Ryan Murray, na Anna Alvazzi del Frate

Small Arms Survey

Graduate Institute
of International and
Development Studies

47 Avenue Blanc
1202 Geneva, Switzerland

t +41 22 908 5777

f +41 22 732 2738

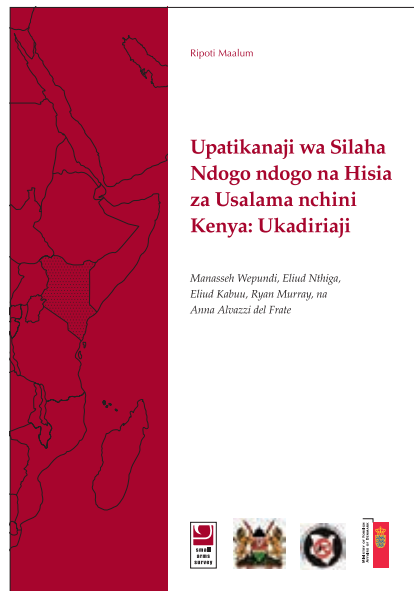
e sas@smallarmssurvey.org

w www.smallarmssurvey.org

Kenya imekumbwa na athari za utumizi mbaya wa silaha ndogondogo kwa miaka mingi, lakini ghasia ambazo zilikuwa hazina mfano zilizobuka baada ya uchaguzi mkuu wa Desemba 2007 zilisukuma suala la upunguzaji silaha ndogondogo juu zaidi kwenye ajenda ya kitaifa. Muhimu kati ya juhudi za serikali za kupambana na uhasama na bunduki haramu ni Shirika la Kitaifa la Kushugulikia Silaha Ndogondogo (KNFP), ambalo ni kurugenzi inayoratibu Wizara ya Ofisi ya Rais, Wizara ya Usimamizi wa Mikoa na Usalama wa Nchi. Licha ya kuwepo kwa mafinikio muhimu, juhudi za maafisa walinda usalama za kudhibiti ongezeko la silaha ndogondogo zingali zinakumbwa na changamoto kubwa kubwa.

Idadi ya silaha haramu na kuenea kwa silaha hizo nchini Kenya ndilo lilikuwa lengo la Uratibu wa Kitaifa wa mwaka 2003 wa silaha haramu ndogondogo, uliofanywa na KNFP, na ambao ulisababisha ustawishaji wa Mpango Tekelezi wa Kitaifa wa Kenya kuhusu Udhhibiti wa Usimamizi wa Silaha. Ingawaje tafiti nyingi huru kabla, na baada, ya ripoti hiyo zimelenga maeneo ya kaskazini mwa nchi (yaani Kaskazini mwa Bonde la Ufa, Kanda ya Juu ya Mashariki, na Mkoa wa Kaskazini Mashariki), haku-jakuwa na utafiti uliojumuishwa taifa zima tangu mwaka 2003.

Uchunguzi huu wa pamoja kati ya Serikali ya Kenya na shirika la Small Arms Survey lenye makao yake Geneva nchini Uswizi, unachambua ueneaji wa silaha ndogo ndogo nchini Kenya (kwa kuratibu maeneo zilizoko, zitokako, na zinavyosafirishwa), na kukadiria uwezo wa wadau mbalimbali wanaohusika na juhudi za kudhibiti silaha ndogondogo, na za kuendeleza amani nchini. Kwa minajili hii, uchunguzi huu ulitumia

mchanganyiko wa mifumo iliyopima ubora na idadi - uliohusisha takriban mahojiano 2,500 ya wakaazi wa kaya (HHs), wawakilishi wa mashirika ya kutetea haki za jamii (CSOs), maafisa wa kudumisha sheria (LEAs), na wahojiwa wengine muhimu kutoka kaunti 31 kati ya kaunti 47 nchini Kenya.

Sampuli zilijumuisha kaunti zote zinazotambuliwa kuwa na uwezekano mkubwa wa kuzuka kwa mapigano (kule ambako silaha ndogondogo zimeenea kwa wingi, kule kwenye kiwango kikubwa cha jamii za kuhamahama na zenye mwelekeo wa kumiliki silaha ndogondogo ili kulinda mifugo wao, maeneo ambapo inaonekana kuwa silaha zitabuka, maeneo yenye watu wengi mijini ambako idadi ya visa vya uhalifu ni ya juu), na vile vile wawakilishi kutoka maeneo yanayotambuliwa kuwa na uwezekano wa kadiri au mdogo wa kuzuka kwa ghasia.

Madhumuni ya Utafiti

Madhumuni makuu ya kufanywa kwa utafiti huu ni:

- kukadiria idadi ya silaha ndogondogo haramu nchini Kenya;
- kutambua kunakotoka silaha hizi, maeneo zinakopatikana, na zinavyoingizwa na kusafirishwa kutoka Kenya;
- kutathmini uwezo wa wahusika wote wa juhudi za kudhibiti silaha ndogondogo, na uimarishaji amani;
- kukadiria wajibu na zinavyotumika, habari kuhusu silaha ndogondogo haramu, na uhusiano uliopo baina ya tahadhari za mapema na mbinu za kujibu au kuchukua hatua nyakati za mapigano;
- kukadiria athari za ukosefu wa usalama kutokana na utumizi wa silaha ndogondogo haramu, hususan katika jamii za wafugaji wanao hama-hama, athari za ukosefu wa chakula, za umasikini, na zinazoathiri uwezo wa kutafuta ajira, mbali na masuala mengine yanayozua maswali mazito; na
- kuangazia mafunzo yaliyoibuka kutoka kwa uchunguzi wa awali ambayo yatachangia juhudi za baadaye za kutatua tatizo la silaha ndogondogo haramu.

Usuli

Ghasia zilizozuka baada ya uchaguzi wa 2007/08, hatua ya watu wengi kuachwa bila makao, na ukosefu wa usalama katika sehemu nyingi unaaminika kuwa ulichochea mahitaji mapya ya silaha ndogondogo, hasa katika eneo la kati la

Mkoa wa Bonde la Ufa. Habari za awali zimedokeza uwezekano kwamba jamii zinatafuta kumiliki bunduki za kisasa mbali na silaha butu na zenye bapa zilizotumika kwa michafuko ya baada ya uchaguzi. Hii, pamoja na kuenea kwa makundi yenye silaha, na kukua kwa makundi haramu, zasisitiza haja ya kuchukuliwa kwa hatua kabambe za udhibiti silaha zitakazoandamana na juhudi za kuendeleza amani.

Juhudi za kudumisha sheria ili kudhibiti kuenea kwa silaha ndogondogo zimekumbwa na changamoto kadhaa. Hii ni pamoja na: kuweko kwa idadi ndogo ya walinda usalama, miundomsingi duni, ufiadini, uchache wa rasilimali, na ugumu wa hali halisi ya nchi kwenye maeneo kunakozuka mapigano ya mara kwa mara na kunakopatikana silaha ndogondogo. Juhudi fulani za polisi za kudumisha usalama zimegonga mwamba na kuzua changamoto zenye athari mbaya. Kwa mfano, Bevan (2008, uk. 17) anonelea kwamba Idara ya Polisi ya Kenya ndiyo inayotoa takriban asilimia 50 ya risasi zinazozunguka kinyume cha sheria huko Turkana Kaskazini ili Waturkana waweze kujihami dhidi ya makundi pinzani kutoka Sudan na Uganda.

Ulanguzi wa silaha ni tatizo kubwa nchini Kenya. Biashara haramu ya silaha ndogondogo hufanywa kupitia njia zile zile zinazotumika kusafirisha silaha kihalali, huku bandari ya Mombasa ikiwa mojawapo ya viingilio vinavyotumiwa na walanguzi (HRW, 2002, uk. 9). Vile vile silaha ndogondogo huingiia nchini kupitia miji iliyopo mipakani kama Mandera, Moyale, El Wak na Lokichoggio. Eneo la kaskazini mwa Kenya linalopakana na nchi jirani zinazokumbwa na misukusuko, linaaminika kuwa na viwango vya juu sana vya silaha ndogo ndogo Kenya (Wairagu na Ndung'u, 2003, uk. 3).

Matokeo ya uchunguzi wa mwaka 2010 yaliyofanywa na Ofisi ya Umoja wa Mataifa inayojishughulisha na Jinai na Mihadarati (UNODC, 2010) yanaashiria kuwa idadi ya visa vya uhalifu na ghasia vilivyoripitiwa ni vya chini mno, na kwamba kuna uwezekano kwamba polisi hawana habari kuhusu kiwango halisi cha uhalifu na ghasia.

Kumekuwa na juhudi nyingi rasmi ili kuhakikisha kuwa raia wa Kenya wame-salimisha silaha rasmi, juhudi ambazo zimekuwa na mafanikio ya viwango tofauti tofauti. Katika Mpango wa sasa wa Mkakati wa 2010/11–2014/15, KNFP imejitolea kutimiza matarajio au maono yake ya kuhakikisha kuwepo kwa 'jamii

Duru: Wepundi et al. (2012, uk. 44)

tulivu, yenye usalama thabiti, endelevu, na ambayo haina silaha ndogondogo haramu, ili kuwe na maendeleo thabiti' (KNFP, n.d.). KNFP inanuia kuhakikisha usimamizi mwafaka wa maghala ya silaha, utoaji mafunzo zaidi kwa maafisa wa usalama na wahusika wengine kuhusu usimamizi wa silaha ndogondogo, kuimarishwa kwa uhamasishaji kuhusu hatari za silaha ndogondogo haramu, na kukuzwa kwa uwezo wa taasisi mbalimbali ili ziweze kukabiliana na kudhibiti changamoto za silaha ndogondogo.

Mamlaka ya KNFP yametoka kwa Azimio la Nairobi la tarehe 15 Machi 2000 kuhusu Tatizo la Kuenea kwa Silaha ndogondogo na silaha nyepesi haramu katika eneo la maziwa makuu na upembe wa Afrika (Azimio la Nairobi), lililotoa wito kwa nchi za Eneo la Maziwa Makuu na Upembe wa Afrika kuimarisha au

kuanzisha taratibu za kitaifa za kukabiliana na tatizo la silaha ndogondogo haramu, na kutekeleza azimio hilo. Mwafaka wa Nairobi (2004) ulizifunga nchi husika kisheria chini ya Kifungu cha 16 kuhusu uwazi, ubadilishanaji habari, na uwiano. Ushirikiano kati ya serikali na mashirika ya kutetea haki za jamii pia umehakikishwa, sio tu na Azimio la Nairobi bali pia na Mwafaka wa Nairobi (Kifungu 2c).

Kuundwa kwa kitengo cha Polisi wa akiba (KPR) ni kati ya juhudi nyingine za serikali zinazolenga kupambana na changamoto za kiusalama. Kama maafisa wa kujitolea, KPRs huitwa ili kusaidia polisi wa kawaida kudhibiti usalama, wanapohitajika. Ingawaje wanatekeleza jukumu muhimu, inadaiwa kuwa baadhi yao hutumia silaha walizopewa na serikali ili kuvunja sheria (Ndung'u, 2010,

uk. 6–7). Sio maoni yote ya raia kuhusu KPRs ambayo huwa mazuri. Jamii husika hulalamika kwamba ajira ya KPRs imekumbwa na siasa, haina mpangilio wote na ina utata mwingi.

Matokeo

Miaka minane baada ya zoezi la mwaka 2003 la kuratibu silaha, uchunguzi huu umezua tathmini ya kwanza ya kina ya ueneaji wa silaha ndogondogo na hisia kuhusu usalama nchini Kenya. Utafiti huu watoa mapendekezo kadhaa kulingana na matokeo makuu yaliyojitokeza. Matokeo sita muhimu ya uchunguzi huu ndiyo yafuatayo:

■ **Yawezekana kwamba kati ya bunduki 530,000 na 680,000 zinamilkiwa na raia kitaifa.**

Idadi ya bunduki zilizoko mikononi mwa raia huenda ni ya juu zaidi kuliko ilivyokadiriwa hapo awali. Ingawaje uchunguzi wa 2003 uligundua kuwa kwa wastani, asilimia 6 ya wahojiwa wa HH walikuwa wanamiliki bunduki, uchunguzi huu uligundua kwamba ni asilimia 2.7 pekee ya wahojiwa wa HH—asilimia ndogo sana—waliosema wana angalau bunduki moja haramu, jambo linalo-maanisha kwamba, kwa kiwango cha chini, kuna takriban silaha haramu 210,000 mikononi mwa raia kote nchini. Sababu za kushuka kwa idadi hii zina-weza kuwa kadhaa. Mwanzo, inaweza kuwa ni kwa sababu ya kufaulu kwa mikakati ya kupunguza silaha ya serikali na mashirika ya kutetea haki za jamii.¹

Pili, inawezekana kwamba wahojiwa hawakutaka kukiri umilikaji silaha kwa sababu walihofia kujishitaki. Kuna uwezekano kuwa idadi ya silaha zilizoripotiwa ni ya chini kuliko hali halisi, na jambo hili linafaa kutiliwa maanani. Kwa sababu hii, majibu ya maswali kuhusu fikra za kuenea kwa bunduki zilizotolewa na vikundi vyote, ikiwa ni pamoja na HHs, LEAs, na CSOs, zilitumika ili kuza-lisha makadirio ya 'juu' yaliyoonyesha kuwa idadi ya HHs wanaomiliki bunduki inaweza kuwa zaidi ya milioni 1.1. Kwa vile ripoti za kibinafsi zinaweza kutoa makisio ya chini, na hisia kuhusu silaha ndogondogo zawezatoa makadirio ya juu, ukweli kuhusu idadi kamili unaweza kuwa upo hapo katikati. Matokeo yanadokeza makisio ya wastani kutoka kwa uchunguzi huu yakitumika kote nchini Kenya, basi idadi ya bunduki inaweza kuwa takriban 680,000.²

Jedwali 1 **Njia za ulanguzi na namna ya usafirishaji**

Eneo	Chanzo kikuu	Namna*	Njia
Nairobi	Somalia, Uganda, Sudan	Barabara, reli, magari ya serikali, watu binafsi	Garissa-Eastleigh Lodwar-Eldoret-Nakuru Mombasa-Nairobi Maralal-Nyahururu-Nairobi Ethiopia-Moyale-Isiolo-Nairobi
Eneo la Kati mwa Kenya	Somalia, Uganda, Sudan	Barabara, watu binafsi	Isiolo-Nyeri Nairobi-Thika Nairobi-Kiambu
Pwani	Somalia, Tanzania	Barabara, meli, mashua	Lunga Lunga-Mombasa Kiunga-Lamu-Malindi-Mombasa Bahari-bandari kadhaa & majumba-Mombasa
Kaskazini Mashariki	Somalia, Ethiopia	Barabara, watu, wanyama	Somalia-Mandera Somalia-Garissa Mandera-Wajir Ethiopia-Mandera-Wajir
Kanda ya Juu ya Mashariki	Somalia, Ethiopia	Barabara, wanyama, wafanyabiashara, magari ya serikali	Moyale-Marsabit-Isiolo Garissa-Isiolo-Marsabit
Kaskazini mwa Bonde la Ufa / Magharibi	Somalia, Ethiopia, Sudan, Uganda	Barabara, wafanyabiashara, jamii hadi jamii	Sudan-Lokichoggio-Lodwar-Kapenguria-Eldoret Ethiopia-Maralal-Nyahururu Kapenguria-Tot-Kapedo Uganda-Lodwar Uganda-Kapenguria-Kitale-Bungoma
Bonde la Ufa Kati	Somalia, Ethiopia, Sudan, Uganda	Barabara, wafanyabiashara, jamii hadi jamii	Kitale-Eldoret-Nakuru Nairobi-Naivasha-Nakuru Nyahururu-Nakuru
Nyanza Kusini	Tanzania	Barabara, wafan- yabiashara, jamii	Tanzania-Isebania-Kisii

* Silaha ndogo ndogo hufichwa ndani ya mizogo, mizoga, makaa, na kwingineko, au zinabebwa na watu binafsi. i.
Duru: Wepundi et al. (2012, uk. 64)

■ **Katika baadhi ya maeneo, ikiwa ni pamoja na Mlima Elgon na Mkoa wa Bonde la Ufa, mtazamo wa umma kuhusu idadi ya wanaomiliki bunduki ni wa juu, licha ya juhudi za serikali za kupokonya raia bunduki kwa nguvu.**

Ingawaje viwango vya idadi ya silaha kote nchini vilishuka, **maeneo fulani yalirekodi ongezeko kubwa la idadi ya silaha tangu mwaka 2003.** Kiwango cha kuenea kwa silaha mkoani Magharibi kilipanda kutoka asilimia 4 hadi idadi ya sasa ya asilimia 10.4. Hali kadhalika, kiwango cha umiliki silaha katika eneo la Bonde la Ufa kiliongezeka kwa kiasi cha asilimia 6.8. Matokeo haya yana-sisitiza haja ya kuhoji upya mikakati ya serikali kuhusu usalimishaji silaha kweli unafaa. Ingawaje Operesheni Okoa Maisha iliyofanywa Mlima Elgon mwaka 2008 iliweza kufaulu kulivunja kundi la wanamgambo wa SLDF, kuimarisha usalama na kuweza kuchukua silaha kutoka kwao, maoni yaliyopo kwamba bunduki zingali zinapatikana yanafaa yazue maswali magumu. Yayo hayo yanaweza kusemwa kuhusu Operesheni Dumisha Amani, ambayo imelenga zaidi eneo la Bonde la Ufa.

■ **Wengi wa wahojiwa wa kaya wanasema kwamba wanahisi zaidi ukosefu wa usalama nyakati za uchaguzi.**

Zaidi ya asilimia 40 ya wahojiwa wa HH walionelea kwamba kuna uwezekano kuwa wanaweza kuwa waathirwa wa visa vya vurugu au uhalifu katika mwaka utakaofuata. Kwa hivyo ni muhimu kuha-kikisha amani wakati wa uchaguzi nchini Kenya kama njia muhimu ya kupunguza haja ya watu kutaka kumiliki silaha ndogondogo. Utathmini kuhusu hisia za watu binafsi na za jamii kuhusu usalama ulidhihirisha kwamba watu huwa na wasiwasi kuhusu usalama wao zaidi wakati wa uchaguzi. Asilimia 48.4 ya wahojiwa wa HH walio-neelea hivyo. Uchunguzi pia uligundua kuwa idadi kubwa (asilimia 42.5) ya wahojiwa wa **HH huhisi ukosefu fulani wa usalama wanapokuwa nje ya nyumba zao usiku**, huku zaidi ya theluthi moja (asilimia 37.2) wakihisi hivyo wana-pokuwa majumbani mwao. Hata hivyo, wengi wa wahojiwa wa HH, kwa ujumla, huhisi kuwa wako salama, popote wana-pokuwa na saa zotezote zile (angalia Jedwali 2).

Jedwali 2 Hisia za viwango vya usalama (maeneo na saa mbalimbali)

Muktadha/wakati wa mchana au usiku	Si salama	Salama
Usalama nje ya nyumba mchana, wakati wa kampeni za kisiasa	48.4%	50.0%
Usalama nje ya nyumba usiku/gizani	42.5%	57.2%
Usalama nyumbani usiku /kwenye giza	37.2%	62.7%
Usalama nje ya nyumba mchana wakati wa sherehe	26.5%	72.6%
Usalama nje ya nyumba mchana, wakati wa mavuno	23.0%	75.5%
Usalama nje ya nyumba mchana, msimu wa mvua	19.9%	79.0%
Usalama nje ya nyumba wakati wa mchana, msimu wa kiangazi	16.3%	82.6%
Usalama wanapotembea peke yao kutoka nyumbani kuelekea sokoni mchana/kukiwa mwangaza	13.9%	86.0%
Usalama wanapotembeatembea sokoni mchana	13.9%	85.7%
Usalama nje ya boma mchana, umbali wa dakika moja kutoka nyumbani	10.9%	89.0%
Usalama ndani ya nyumba, mchana/kukiwa mwangaza	8.8%	91.2%

Duru: Wepundi et al. (2012, uk. 67)

■ **Takriban asilimia 20 ya wahojiwa wa kaya walikuwa waathiriwa wa visa vya uhalifu au ukatili mnamo mwaka mmoja kabla ya mahojiano, lakini mara dufu yao walidhani kwamba kuna uwezekano wa kuathiriwa na vurugu au uhalifu katika mwaka ufuatao.**

Visa vingi vya uhalifu vilivyowakumba wahojiwa wa kaya vilikuwa vya wizi wa nguvu/wizi, na vilikuwa asilimia 61.2 ya visa vyote; vikifuatwa na visa vya vitishio/shuruti (asilimia 20.9); na vya uvamizi, kupigwa, kupigwa risasi, au kupigana (asilimia 14.0). Visa vilivyokuwa na uzito zaidi, kama pale ambapo mtu aliuawa, vilikuwa asilimia 15.6, vikijumuisha vya mauaji ya makusudi (asilimia 7.1), mauaji ya kulipiza kisasi (asilimia 5), na mauaji kwa kutokusudia (asilimia 3.5).

Wengi wa waathiriwa wa HH wa visa vya uhalifu au ghasia (asilimia 85.5) walipiga ripoti kwa vyombo vya dola husika. Visa vingi viliripotiwa kwa polisi (katika asilimia 64 ya visa) na utawala wa mkoa (katika asilimia 21.5 ya visa). Katika visa vichache, ni jamaa zao ndiyo waliofahamishwa (katika asilimia 4.6 ya visa) au viongozi wa jamii husika (katika asilimia 4 ya visa).

Asilimia 42 ya wahojiwa wa HH walihofia kuwa kulikuwa na uwezekano kuwa wangekuwa waathiriwa wa vurugu/na au uhalifu mwakani.

Visa vya uhalifu na utumizi wa silaha mkoani Kaskazini Mashariki vimepungua, na juhudi za kieneo zimeibua hali ya upatanisho—utulivu wa kadri uliotokana na mikakati iliyokita mizizi kwenye ushirikiano kati ya serikali na

raia.³ Ingawaje kuna utulivu Kaskazini Mashariki, jamii zingali zina wasiwasi, zikihofia athari za vita vinavyoendelea Somalia. Wasiwasi mkubwa zaidi katika eneo hilo kwa sasa ni tishio la kupenya kwa al-Shabaab, na kutumika kwa eneo hilo kama njia ya kupitisha silaha hadi maeneo mengine nchini. Taarifa za hivi karibuni kuhusu visa vya ulipuzi wa guruneti dhidi ya raia huko Garissa ili kulipiza uvamizi wa majeshi ya Kenya nchini Somalia, na vinavyoshukiwa vilifanywa na al-Shabaab, vinathibitisha wasiwasi huo.⁴

Maeneo mengine, kama **Kanda ya Juu ya Mashariki, na Kaskazini mwa Bonde la Ufa, yangali yanapambana na ukosefu wa usalama unaosababishwa na silaha ndogondogo**. Uhasama kati ya jamii mbalimbali ungalipo, huku mwingine ukivuka mipaka na kuhusisha vikundi vingine (kutoka Ethiopia, Sudan Kusini, na Uganda).

Miongoni mwa sababu zinazozua upinzani kati ya jamii tofauti ni wizi wa mifugo na ubishi kuhusu mipaka, unao-sababisha mizozo mingi kati ya jamii tofauti, kwa mfano huko Pwani, mzozo kati ya Wardei na Waorma kuhusu maeneo ya lishe kwa mifugo na mipaka. Jamii ziishizo Kaskazini mwa Bonde la Ufa hulaumiana kuwa zinatafuta kuongeza ardhi - kama Wasamburu ambao hudhani kuwa Wapokot hupenda kutafuta kupanua ardhi wanayomiliki.

Wamaasai, Wakisii, na Wakuria wanazozana juu ya mipaka huko Nyanza, ilhali Wasabaot wana malalamishi kuhusu masuala ya ardhi huko Mkoa wa Magharibi. Mzozo kati ya Watharaka na Waigembe wa eneo la Meru pia linasababishwa na

mipaka. Mizozo yote hii, pamoja na vurugu zinazoambatana na uchaguzi, huhusu rasilimali.⁵

■ **Zaidi ya theluthi moja ya waathiriwa wa visa vya uhalifu vya kutumia nguvu walikabiliwa na bunduki.**

Kwa ujumla, zaidi ya theluthi moja ya waathiriwa wa visa vya uhalifu au vurugu kwa kutumia nguvu walikabiliwa na bunduki (Mchoro 1). Miongoni mwa bunduki, silaha za rashasha ndizo zilizotumiwa kwa wingi zaidi (asilimia 16.8), zikifuatiwa na bunduki aina ya 'handgun' (asilimia 14.5). Silaha zenye bapa kama visu na mapanga, na za kitamaduni zilitajwa katika takriban robo moja ya visa, ilhali katika asilimia 19 ya visa hakuna silaha yoyote iliyotumiwa. Katika mahojiano na majadiliano ya vikundi ya utafiti huu yalionyesha kwamba bunduki za AK-47 ndizo zilitumika sana kueneza uhalifu na ghasia nchini.

■ **Maoni ya wahojiwa wa vikosi vya kudumisha sheria na makundi yasiyo ya serikali kuhusu mafanikio ya juhudi za serikali za kudhibiti bunduki haramu zinatofautiana.**

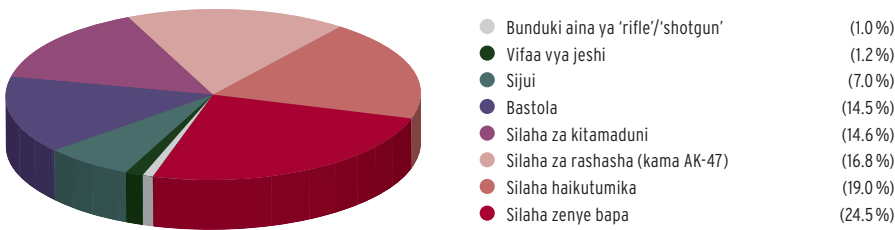
Katika wahojiwa wa LEAs, asilimia 75.5 walisema kuwa juhudi za serikali za kudhibiti silaha zilikuwa zimefaulu, huku asilimia 55.9 wa wahojiwa wa CSOs wakikubaliana na wazo hilo. Mchoro 2 unaeleza tofauti ya maoni kati ya LEAs na CSOs.

Hitimisho

Kufaulu kwa juhudi za kudhibiti silaha na za kudumisha usalama kunaashiria umuhimu wa mikakati ya majadiliano inayoanzia mashinani, na ambayo inahusisha washikadau mbalimbali. Eneo la kaskazini-mashariki, ambapo historia yake ya utovu wa usalama ilichochea na jaribio la Wasomali kujaribu kujitenga mapema baada ya Kenya kujipatia uhuru, hutajwa kama hadithi ya mafanikio ya mipango ya kupunguza vurugu zinazotumia silaha. Juhudi hizi ziliwajumuisha viongozi wa mashinani, wawakilishi wa akina mama, utawala wa eneo, na wadumishaji sheria katika juhudi za pamoja, ambazo hazikumshurutisha yeyote, za kudumisha amani na kudhibiti silaha ndogondogo na nyepesi.⁶

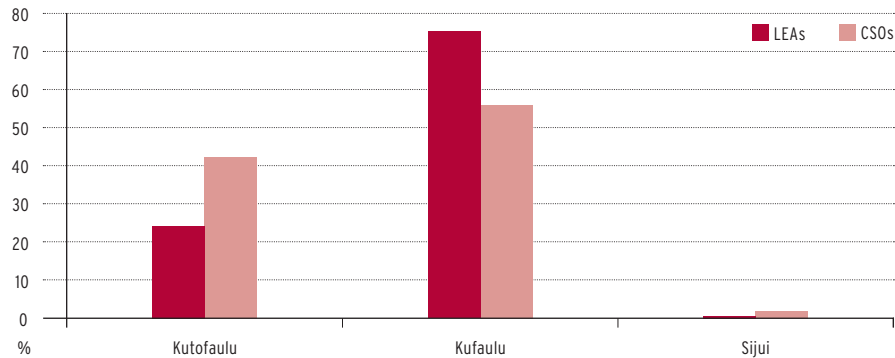
Mafanikio yanayosherehekeka mara kwa mara ni kazi ya Kikundi cha Wanawake wa Wajir kwa Ajili ya Amani, kili-

Mchoro 1 Silaha zinazotumika katika visa vya uhalifu au ghasia

Duru: Wepundi et al. (2012, uk. 70)

Mchoro 2 Asilimia ya wahojiwa wanaoamini kwamba Kenya imefanikiwa kudhibiti silaha ndogondogo katika muda wa miaka mitano iliyopita, kwa makundi (LEAs na CSOs)

Duru: Wepundi et al. (2012, uk. 74)

choanzisha juhudi katika eneo hilo la Wajir za kuangamiza mapigano yaliyohusisha bunduki. Mafanikio haya yalisababishwa kuundwa kwa kikundi kingine kilichohusisha koo kadhaa kilichofahamika kama Kikundi cha Amani cha Wajir, ambacho kilisimamia mkataba wa amani ya eneo hilo—Azimio la Al Fatah. Harakati hizi baadaye zilipelekea kubuniwa kwa Kamati ya Amani na Maendeleo ya Wajir (WPDC)—mpango wa amani wa eneo hilo ambao, hatimaye, ulijumuishwa kama kamati ndogo ya serikali chini ya Kamati ya Wilaya ya Maendeleo mnamo 1995. Huu ulikiwa mwanzo wa kuundwa kwa kamati za maeneo husika za amani za kupunguza mapigano na kusimamia usalama, mwanzoni huko kaskazini mwa Kenya, lakini baadaye zikasambaa kote nchini. Kamati hizi zilikuwa na kazi muhimu ya kutumia mbinu za kitamaduni ili kusuluhisha mizozo, kwa mfano kuwa na makubaliano ya amani yenye masharti yaliyohusisha mila za jamii ambazo zimechangia usalama uliopo.

Kwa hivyo, ni wazi kwamba kungali kuna hali zinazochangia mazingira ya haja ya kumiliki silaha ndogondogo. Ni dhahiri kwamba kutokea kwa michafuko iliyochochewa kisiasa mara kwa

mara, na iliyoongezewa nguvu na ghasia za baada ya uchaguzi wa 2007/08, kumezua haja mpya ya kutaka kumiliki silaha ndogondogo, hususan katika maeneo ya kati ya Kaskazini mwa Bonde la Ufa.

Kupungua kwa visa vya wizi wa mifugo huko Pokot Magharibi, wakati huo huo, kulihusishwa na biashara iliyofana ya ulanguzi wa silaha kwa sababu za ongezeko la wateja katika eneo la kati la Bonde la Ufa (UNDP/OCHA, 2008, uk. 1). Katika eneo hili, haja ya jamii kutaka kumiliki silaha inasemekana kuwa inasababishwa na vipengele viwili vipana. Mwanzo, serikali inachukuliwa kana kwamba imeshindwa kuhakikisha usalama wa kutosha. Pili, jamii zinazidi kuhisi uwezekano wa kuathiriwa kutokana na mashambulizi kutoka kwa majirani zao, vikundi vya majambazi, na vijana waliojihami.

Serikali itaweza kuchanganua vilivyo tatizo la silaha ndogondogo iwapo itatambua kwamba sababu za vikundi kutaka kukusanya silaha ndogondogo siyo tu kwa ajili ya kujihami bali pia ni kwa kutaka kujidhibiti vilivyo kisilaha, ili waweze kuwa na uwezo wa kufanya mashambulizi.

Ingawaje maendeleo yaliyopatikana kutoka kwa mikakati iliyoanzia mashi-

nani, kama utumiaji wa mifumo ya amani ya eneo husika, imegizwa kote nchini (kupitia kuundwa kwa kamati za amani na majopo kazi ya wilaya), mafunzo ya kina kutoka kwa juhudi zilizofaulu za kupunguza michafuko na idadi ya bunduki yamechukua muda kukubalika. Kwa mfano, ingawaje serikali ilionyesha maendeleo kwa kujumuisha hatua za kuimarisha imani ya wananchi katika Operesheni Dumisha Amani, utata wa kiusalama wa maeneo husika, miongoni mwa changamoto nyingine za ndani, zilirudisha nyuma juhudi za vikosi vya usalama. Hivyo basi, ingawa mpango huo wa upokonyaji silaha ulilenga wilaya kadhaa kwa wakati moja, jamii pinzani zilihisi kwamba zililengwa kwa njia isi-yofaa, kwa kiasi fulani kutokana na tuhuma kwamba jirani zao hawakupokonywa silaha kwa kiwango sawa na wao. Kwa sababu hiyo, makundi yaliyopokonywa silaha yalidhihirisha kuwa na mahitaji zaidi ya silaha, huku mizozo ikiongezeka katika baadhi ya maeneo. Ukweli huu ulidhihirika wazi hasa huko Isiolo. Ni wazi kwamba kwa muda mrefu suluhisho la haraka-haraka limekuwa usalimishaji silaha kwa nguvu. Imekuwa vigumu zaidi kujumuisha mikakati ya kuimarisha amani na ile ya kusalimisha silaha, licha ya kuwepo kwa mifumo ya mashinani ya amani na upunguzaji silaha.

Utafiti huu umedhihirisha kuwa kwa vile silaha hutoka maeneo mbalimbali na husambazwa kokote, ni sharti kuwepo na mifumo kabambe inayojumuisha udhibiti mipaka, mikakati ya pamoja kati ya nchi husika, na unchunguzi ufaao wa ndani, pamoja na mfumo wa kuhakikisha kwamba hatua hizo zitatekelezwa.

Mifumo hii dhidi ya mahitaji na ugavyi wa silaha inafaa, kwa sehemu fulani, kutegemea taratibu zilizoimarishwa za kutoa tahadhari ya mapema na kuchukua hatua zinazohitajika ambazo zinajumuisha kufuatilia na kuripoti changamoto kuhusu silaha. Kitengo-mwenza cha KNFP, NSC, kinatoa tahadhari za mapema ambazo zinafaa kutumika kama ilani ili hatua zichukuliwe kabla ya matatizo ya silaha kuibuka. Hili ni suala linalohusu siyo tu ushirikishi wa vitengo na mashirika mbalimbali, bali pia ni onyo dhidi ya ushawishi wa kurudia juhudi badala ya kuziwanisha.

Kwa kiwango fulani, utafiti huu umeonyesha athari hasi za silaha ndogondogo

kwa usalama wa binadamu. Katika takriban theluthi moja ya visa, wahojiwa kwa ujumla walionelea kuwa vurugu ambapo silaha hutumika zilikuwa zimeongezeka, pamoja na vifo na majeruhi zaidi, visa vingi zaidi vya wizi wa mifugo, na uko-sefu wa chakula uliokithiri mipaka, mbali na mambo mengine. Ni wazi kwamba **silaha ndogo ndogo zina athari zisizo dhahiri kwa afya, elimu, maendeleo duni, mbali na viashiria vingine vya maendeleo ya binadamu.**

La muhimu zaidi ni kwamba huu ndiyo utafiti wa kwanza wa kina kufanywa kuhusu uratibu wa silaha zilipo eneoni tangu kuundwa kwa Mwongozo wa Kanuni Bora wa RECSA. Kulingana na mwongozo huo, uchunguzi wa kimsingi wa hali ya silaha unafaa ufanywe kabla ya zoezi lolote la kukusanya silaha. Mfano wa nchi ya Kenya, kupitia uchunguzi huu na ule wa uratibu wa silaha wa KNFP wa mwaka 2003, wafaa kuelekeza kuboreshwa kwa mikakati na mifumo ifaayo kuhusu silaha ndogondogo. Hii italazimika kuku-zwa kwa uwezo wa kitafiti wa mataifa wanachama wa RECSA ili kuimarisha uwezo wa utafiti na kukuza ujuzi wao kuhusu masuala muhimu ya silaha ndogondogo na nyepesi. ■

Polisi wa akiba anaonyesha risasi ya bunduki ya G3 aliyopewa na serikali, mwaka 2011
© Gwenn Dubourthoumieu/Shirika la Uchunguzi wa Silaha Ndogo Ndogo (Small Arms Survey)

Mapendekezo

Kulingana na matokeo ya utafiti huu, mapendekezo kadhaa yanaweza kubuniwa. Mapendekezo hayo yanai-buka kutoka kwa utambuzi na maoni ya LEAs, wahojiwa kutoka HHs, CSOs, na majadiliano ya makundi, na yamewekwa katika makundi kulingana na masuala muhimu yaliyojitokeza.

Ufuatiliaji wa, na hali halisi ya tatizo

Kulingana na wajibu wa Mashirika ya kutetea haki za raia nchini Kenya wa kuunda jamii ya utekelezaji kuhusu ghasia ambapo silaha hutumika na maendeleo, uchunguzi huu umeangazia umuhimu wa kupima na kufuatilia (jinsia kutojumlishwa), mara kwa mara, matukio na athari za vurugu katika maeneo mbalimbali, na kitaifa, na kuunda kikundi cha viashiria mahsusi vinavyopimika ili kutathmini maendeleo ya juhudi zinazofanywa za kupunguza visa vya ghasia za kutumia silaha, na kuenea kwa silaha.

Ufuatiliaji wafaa uhusishe:

■ kukuza, kuhifadhi katika tarakinishi, kujumuisha na kuunda mahala ambapo takrimu na habari kuhusu usimamizi

wa silaha ndogondogo na nyepesi zina-weza kutumika na wengi;

■ kuunda miundo mipana ya kuripoti na ya ushirikiano kuhusu tahadhari na hatua za mapema ambazo zitahusisha kikamilifu raia, pamoja na washikadau mbalimbali. Zaidi ya hayo, kuna haja ya kuwahusisha viongozi wa jamii ili kusaidia kudhibiti ueneaji wa silaha haramu kupitia juhudi za kuwatambua walanguzi wa silaha, mahali zinapopitishwa, na masoko zinapouzwa;

■ kuharakishwa kwa utaratibu wa kuziweka alama silaha halali za serikali na za watu binafsi;

■ kukuzwa na kuimarishwa kwa maabara ya Kenya ya kutafuta ushahidi unaohitajika na mahakama, na ununuzi wa vifaa vipya vya kitekinolojia;⁷

■ kunakili kila bundiki inayomilikiwa na serikali au watu binafsi, na kukusanya habari kuhusu risasi za silaha hizo. Habari hizo zinafaa zihifadhiwe katika mkondodata au hifadhi ya data ya kitaifa ili kusaidia katika uchunguzi wowote ule kuhusu visa vinavyohusu silaha, na kupunguza kutumiwa vibaya kwa silaha haramu na za serikali;⁸ na

■ kuhakikisha kwamba silaha zitakazonunuliwa katika siku za baadaye zinakuja na habari kuhusu tabia ya risasi zake.

Mazingira ya kitaasisi

Kuimarishwa kwa uwezo wa polisi kwafaa kujumuishwa:

■ kuongezwa kwa maafisa wa usalama zaidi, na kuonekana kwao zaidi katika maeneo husika. Katika maeneo mengi ya wafugaji wa kuhamahama, uhusiano kati ya jamii na taasisi rasmi za kiserikali na mashirika ya udumishaji sheria ni mdogo sana, na hii inatilia nguvu haja ya kuweko kwa mipango ya kiusalama iliyobuniwa na wanachi wenyewe. Hususan, kupelekwa kwa maafisa wa usalama kwenye maeneo tofauti tofauti kunafaa kuambatanishwa na mahitaji muhimu ya maeneo hayo. Katika maeneo ya mpakani, wasiwasi uliopo ni kuhusu udhibiti wa usalama wa mipakani, wizi wa mifugo, na ulanguzi wa silaha. Katika maeneo ya mijini, changamoto za wizi wa mabavu na utekaji nyara wa magari, miongoni mwa nyingine, ndiyo masuala nyeti ya usalama;

■ kupewa vifaa vya kutosha kwa mashirika ya udumishaji sheria, ikiwa ni pamoja na utoaji magari ya usafiri na vyombo vya mawasiliano, huku kipaumbele kiki-pewa maeneo yaliyo kwenye mipaka (kaskazini mwa Kenya);

■ kuimarishwa kwa ubadilishanaji habari kuhusu usalama kati ya mashirika ya udumishaji sheria na wananchi kwa kutumia mikakati kama vile jamii kusa-idiana na polisi katika upigaji doria, kamati tekelezi za wilaya, kamati za wilaya za amani, na taratibu nyingine husika. Hii pia itajenga na kuimarisha imani ya umma kwa mashirika ya kudemisha sheria;

■ kuimarishwa kwa wajibu wa majukumu ya uchunguzi na uendeshaji mashtaka ya mashirika ya kudumisha sheria na Idara ya Uendeshaji Mashtaka, ikiwa ni pamoja na mahakimu, hasa kuhusiana na juhudi za kukumbana na visa vya uhalifu vinavyohusu silaha ndogondogo na nyepesi;

■ kuimarisha uwezo wa upelelezi kitaifa, hususan kwa upande wa udhibiti kuenea kwa silaha ndogondogo na nyepesi;

■ kuundwa kwa kitengo maalum cha polisi kitakachohusika na silaha ndogondogo;

■ uwiano wa usimamizi wa KPRs kwa minajili ya kuhakikisha kuimarika kwa nidhamu ya KPR, na uwajibikaji zaidi katika utumizi wa bunduki;

■ kuundwa upya kwa taratibu za KPR kuhusu kupatikana kwa usalama kupitia kuongezwa kwa idadi ya maafisa wa polisi; na

■ Kukubali na kuelewa kwamba Mkoa wa Magharibi na eneo la Kusini mwa Bonde la Ufa ni maeneo ambapo idadi ya silaha ndogo ndogo inazidi kukua kutokana na ongezeko la upatikanaji wa silaha hizo. Kuna haja ya kuimarisha uchunguzi kuhusu kuwoko kwa silaha ndogondogo katika maeneo haya, na kusuluhisha migogoro, kudhibiti vitisho vinavyojitokeza dhidi ya usalama, na sababu zinazochangia kuwepo kwa mahitaji ya silaha.

Juhudi za kudhibiti ulanguzi wa silaha na maswala ya kudhibiti mipaka yafaa yahusu:

■ Kuimarishwa kwa mikakati ya kudhibiti mipaka kupitia doria za mara kwa mara, kuimarishwa kwa vituo vya ukuguzi mpakani, kuundwa kwa vituo zaidi mpakani na kuimarishwa kwa taratibu za uchunguzi wa mipakani;

■ Kupelekwa kwa vikosi vya usalama vya kukabiliana na matukio haraka huko mipakani ili kuzuia kuingizwa kwa

silaha haramu, na kukabiliana na wizi wa mifugo na mashambulizi;

■ Kuimarishwa kwa majukumu ya polisi wa trafiki na wa Idara ya Upelelezi wa Jinai (CID) katika kubuni njia za kuweza kugundua ulanguzi wa silaha, na kudhibiti uhalifu huu, na pia kuongezwa kwa vifaa kwa polisi hawa vya kuwasaidia kugundua silaha hizi;

■ Kuimarishwa kwa uwajibikaji wa maafisa wa usalama wanaohusika katika uchunguzi wa maeneo panapoingizwa silaha hizi na njia za ulanguzi wa silaha kupitia kupambana na ufasidi katika maeneo haya na usimamizi mkali zaidi na kuchunguzwa kwa makini kwa maafisa hawa; na

■ Kuboreshwa kwa hali na masharti ya kikazi ya LEAs ili kupunguza ufasidi na kuwapa motisha.

Kuboreshwa kwa mifumo ya sera kunafaa kuhusishe:

■ kushawishi kupitishwa na kutekelezwa kwa sera za amani kuhusu silaha ndogondogo. Sera hizi zinahitaji kuguliwa kwa makini ili kutathmini iwapo kweli ni muafaka kutumika kikamilifu kushughulikia vipengele kadha wa kadha vya masuala ya kijamii, kibiashara, kisiasa na kiusalama kuhusu ulanguzi wa silaha ndogondogo, usalimishaji silaha, na matatizo ya usalama wa jamii;

■ kuchunguzwa upya kwa Kifungu cha Sheria Kuhusu Bunduki kwa lengo la kujumuisha hatua kalikali dhidi ya umilikaji wa silaha ndogondogo haramu; na

■ kujumuishwa na kutumika kwa kanuni bora za utekelezaji kuhusu usimamizi wa silaha ndogondogo katika juhudi na mazungumzo yanayoendelea kwenye sekta ya kuimarisha usalama nchini Kenya, kwa mfano, Mwongozo wa Kanuni Bora wa RECSA.

Hatua za kupunguza upatikanaji wa bunduki

Hatua hizi zafaa zihusishe:

■ hususan miongoni mwa jamii za wafugaji wa kuhamahama, utekelezwaji wa mipango ya kitamaduni ya kujenga hisia za jamii zitakazowafanya watupilie mbali tabia za umilikaji bunduki na tabia nyingine potofu. Mfano mmoja ni mkakati wa Kanisa Katoliki wa Haki na Amani unaojumuisha amani na hali ya kujenga maisha huko Samburu, mkakati ambao umetilia maanani wepesi wa kuathiriwa na mzozo kwenye shughuli zake ili kuimarisha ushirikiano na majadiliano kati ya mahasimu Wasamburu, Wapokot, na Waturkana (Wepundi, 2011). Ingawaje kumekuwa na mafanikio fulani,

mafanikio haya yanaweza kukita mizizi iwapo tu juhudi nyingine kama hizo zinaweza kutekelezwa kwa upana zaidi. Juhudi kama hizi zinafaa pia kuwa na sehemu ambapo kuna nafasi ya kuwa na mipango ya ubadilishanaji wa tamaduni ili kuimarisha umuhimu wa kuishi kwa utangamano na kujengwa kwa taasisi za kitamaduni, kwa mfano wazee viongozi, ili kuweko na uwezo wa kijamii wa kudumisha utangamano wa kijamii;

■ kuchukuliwa kwa hatua madhubuti za usalimishaji silaha zinazolenga vikundi vyote chini ya Mwongozo wa kanuni Bora wa RECSA na juhudi za serikali za usalimishaji silaha na maendeleo. Hatua hizo zinapaswa pia kuunganishwa na nyingine husika zinazohusu amani na maendeleo;

■ kushirikisha jamii katika suluhu za amani za mizozo ili kupunguza haja ya silaha ndogondogo; na

■ kuwoko kwa juhudi za usalimishaji silaha za kieneo, kama zile za pamoja, hususan katika maeneo ya Wakaramoja na Wasomali.

Hatua za kuwashughulikia wahasiriwa

Hatua hizi zapaswa zihusishe:

■ kushughulikia hatima ya wanaolazimishwa kuhama kwa sababu ya vurugu au mapigano. Mara nyingi serikali hulenga juhudi zake kwa wakimbizi wanaotoroka makwao nchini (IDPs) walioko kwenye maeneo yanayokumbwa na fujo za uchunguzi mkuu kama katikati ya eneo la Bonde la Ufa. Ingawaje suluhisho kamili kwa kikundi hiki halijapatikana, utoaji upya wa makao na ulipaji fidia ni sharti pia uwajumuishe wengine, kama wale wanaoishi katika maeneo ya wafugaji wa kuhamahama. Matatizo ya watu kulazimika kuhama kwa sababu ya matukio ya wizi wa mifugo na mapigano kuhusu masuala ya jamii za wafugaji wa kuhamahama ndiyo matatizo ya kibinadamu yaliyopuuzwa sana katika nchi hii; na

■ serikali kuboresha vifaa na huduma za hospitalini, na kuziimarisha ili ziweze kuwatibu wagonjwa wenye majeraha ya risasi, mengi ya majeraha ambayo huwa na ugumu fulani.

Hatua zenye misingi ya utaratibu wa kimaendeleo

Hatua hizi zapaswa zihusishe:

■ Kuongezwa kwa juhudi za kutafuta ajira mbadala huko Kenya kaskazini, kama kuchunguza zaidi uwezekano mkubwa uliopo wa kuchimbua na kusafisha madini, kujengwa kwa maeneo ya watalii, biashara

ya kuuza na kununua mifugo, na ukulima. Aidha, mipango ya kuzipa nguvu jamii inapaswa kuwahusisha vijana katika juhudi za kuzalisha mapato ili kupunguza mvuto wa ujambazi na visa vingine vya uhalifu ambako bunduki hutumika;

■ Kuboreshwa kwa miundomsingi huko kaskazini mwa Kenya ili kulipa eneo hilo uwezo zaidi wa kuzalisha mali. Maeneo mengi ya kaskazini mwa Kenya hayana barabara zenye lami. Wakati huohuo, miumdombinu ya mawasiliano haijajengeka, na ni duni (Wepundi, n.d., uk. 20) Hii huzua athari za kiusalama, kwa mfano, katika kijiji kimoja huko Parkati, Samburu Kaskazini, shambulizi moja hivi majuzi lilisababisha vifo vya watu kadhaa, lakini jamii haikuweza kusambaza habari hizi haraka iwezekanavyo kwa sababu ya kutokuwepo kwa mtandao wa simu za rununu. Lakini hata kama ripoti hii ingewafikia wahusika mapema, inachukua muda wa masaa matano kwa gari kutoka Baragoi (mji mkubwa) hadi Parkati. Kuimarishwa kwa miundomsingi kwaweza pia kupunguza visa vya ujambazi barabarani;

■ Kufanywa kwa utafiti zaidi, hususan miongoni mwa jamii za wafugaji wa kuhamahama na katika maeneo ya mijini ili kutambua uhusiano kati ya visa vya uhalifu, utumiaji wa silaha ndogondogo na masuala ya kijamii na kiuchumi;

■ Kujumuishwa kwa mikakati ya udhibiti na upunguzaji wa visa vya ghasia ambapo silaha hutumika, kwenye mipango ya maendeleo, kuambatana na ahadi ya mashirika ya kutetea haki za jamii ya kubuni jamii inayohusika katika masuala ya maendeleo na vurugu zinazohusisha silaha;

■ Kukadiria njia zipitapo silaha ndogondogo ndani na nje ya nchi. Ingawaje uchunguzi huu uliangalia mienendo, idadi ya silaha haramu zinazovuka mipaka inafaa ichunguzwe kwa makini ili kuthibitisha ni nani wahusika wakuu, kutokako silaha hizi haramu na halali, na ziendapo. Hii ilikuwa ni mojawapo ya udhaifu wa uchunguzi huu.

■ Kutathmini majibu ya jinsia zote mbili, wake na waume, kwa mada na mitazamo mahususi. Takrimu zilizotumika katika uchunguzi huu na katika chunguzi za baadaye zinaweza kutumika kutenganisha maoni ya jinsia yanayohusu wasiwasi wao kuhusu silaha ndogondogo.

Kupitia uratibu wa juhudi za mashirika ya serikali na watekelezaji sheria, inawazekana kupunguza kwa kiasi kikubwa, umilikaji na utumizi wa silaha ndogondogo na silaha nyepesi nchini Kenya, na kuepuka kurejarejea kwa mapigano katika kanda hii. ■

Vidokezo

- 1 Ingawa serikali imetekeleza shughuli za upunguzaji wa silaha mbalimbali, kama vile Operesheni Dumisha Amani ya miaka 2005 na 2010, na Operesheni Chunga Mpaka na Operation Okoa Maisha ya mwaka 2008 miongoni mwa mikakati mingine, pia kumekuwa na juhudi za mashirika yasiyo ya serikali kama vile mradi unaofadhiliwa na UNDP wa kupunguza vurugu ya utumizi wa silaha kule Garissa.
- 2 Kaunti za wafugaji ambapo wahojiwa walikiri kumiliki bunduki ni pamoja na Baringo, Isiolo, Laikipia, Samburu, Tana River, na Turkana. Wahojiwa kutoka kaunti za Nairobi, Mandera, na Garissa walikanusha umilikaji wa bunduki kinyume na ushahidi kutoka kazi zingine za utafiti (Sabala, 2002; Stavrou, 2002; Mkutu, 2008).
- 3 Katika uchambuzi wake kuhusu mafanikio ya Wajir, Menkhaus (2008, uk. 25–29) asema kwamba WPDC imesaidia kuleta uwiano kati ya jamii za Ajuraan na Degodia tangu mwaka 1994 na ikaleta mbinu mseto ya ujenzi wa taifa katika nchi dhaifu iliyo tofauti na mfano wa Ulaya.
- 4 Kwa mfano, katika tukio la majuzi, watu sita walifariki kutokana na mashambulizi ya guruneti (Hussein, 2011).
- 5 Kwa mfano, katika NSC (2011, uk. 126–33) kuna jedwali linalo onyesha visababishi vya mizozo vya kina na vya majuzi katika maeneo tofauti ya nchi
- 6 Kwa mfano, Chopra (2008, uk. 15–16) anayonesha jinsi utumizi wa kamati za amani mwishowe iliwezesha maafikiano ya amani mashinani, kama vile Mkataba wa Modogashe – Garissa.
- 7 Imearifiwa na usaili wa wahojiwa muhimu.
- 8 Imearifiwa na usaili wa wahojiwa muhimu.

Marejeo

- Bevan, James. 2008. *Blowback: Kenya's Illicit Ammunition Problem in Turkana North District*. Geneva: Small Arms Survey.
- Chopra, Tanja. 2008. *Building Informal Justice in Northern Kenya*. Research report. Nairobi: Legal Resources Foundation Trust.
- Hussein, Issa. 2011. 'Six Dead in Garissa Grenade Attack.' *Daily Nation* (Nairobi). Web edition, 25 November. <<http://www.nation.co.ke/News/Six+dead+in+Garissa+grenade+attack/-/1056/1279074/-/jbf92d/-/index.html>>
- HRW (Human Rights Watch). 2002. *Playing with Fire: Weapons Proliferation, Political Violence, and Human Rights in Kenya*. New York: HRW.
- KNFP (Kenya National Focal Point on Small Arms and Light Weapons). n.d. 'KNFP' Website. Accessed 20 March 2012. <<http://www.nscpeace.go.ke/nsc/index.php/knfp>>
- Menkhaus, Ken. 2008. 'The Rise of a Mediated State in Northern Kenya: The Wajir Story

- and Its Implications for State-building.' *Afrika Focus*, Vol. 21, No. 2, pp. 23–38. Ghent: Ghent Africa Platform and Afrika Brug.
- Mkutu, Agade Kennedy. 2008. *Guns and Governance in the Rift Valley: Pastoralist Conflict and Small Arms*. Oxford: James Currey.
- Ndung'u, James. 2010. *A Reserve Force in Decline: Dilemmas of Supporting Community Security through Auxilliary Police in Greater Marsabit*. Unpublished report. Marsabit: Catholic Justice and Peace Commission.
- NSC (National Steering Committee on Peacebuilding and Conflict Management). 2011. *National Conflict Mapping and Analysis: Peace and Conflict Trends in Kenya*. Unpublished report. Nairobi: NSC.
- Sabala, Kizito. 2002. 'The Proliferation, Circulation and Use of Illegal Firearms in Urban Centers: The Case of Nairobi, Kenya.' In Bonn International Center for Conversion (BICC). *Small Arms in the Horn of Africa: Challenges, Issues and Perspectives*. Brief No. 23. Bonn: BICC, pp. 36–41.
- Stavrou, Aki. 2002. *Crime in Nairobi: Results of a Citywide Victim Survey*. Nairobi: UN-Habitat.
- UNDP/UNOCHA (United Nations Development Programme/United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs). 2008. *Humanitarian Update*, Vol. 21. 21–27 May. <<http://reliefweb.int/node/268256>>
- UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). 2010. *Victimization Survey in Kenya: Executive Summary*. Nairobi: UNODC.
- Wairagu, Francis and James Ndung'u. 2003. 'The Problem of Small Arms and Initiatives for Combating Their Proliferation, Circulation and Trafficking.' In Intermediate Technology Development Group East Africa (ITDG EA). *Peace Bulletin*, No. 2. Nairobi: ITDG EA.
- Wepundi, Manasseh. 2011. *Context, Intervention and Impact: A Conflict Sensitivity Assessment of the Diocese of Maralal's CSA Pilot*. Unpublished report. Maralal: Catholic Justice and Peace Commission.

Miungamo

Muhtasari huu umetokana na Ripoti Maalum, Upatikanaji wa Silaha Ndogo ndogo na Hisia za Usalama nchini Kenya: Ukadiriaji, na Manasseh Wepundi, Eliud Nthiga, Eliud Kabuu, Ryan Murray, na Anna Alvazzi del Frate. Ripoti kamilifu inapatikana kwa Kiingereza na Kiswahili, pamoja na muhtasari huu kwa lugha ya Kiingereza kwenye tovuti: www.smallarmssurvey.org/?special-reports Anna Alvazzi del Frate, Ryan Murray, na Manasseh Wepundi walichangia kwenye muhtasari huu, lakini ulichangiwa kikubwa na Christopher Carlson. Ramani ilitolewa na Jillian Luff (MAPgrafix) na utayarishi wa ripoti ili ichapishwe ukafanywa na Frank Benno Junghanns.